

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการประกอบธุรกิจเกือบทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยการประกันภัย เพื่อลดความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดกับทรัพย์สินหรือชีวิตผู้ประกอบการจึงนิยมโอนความเสี่ยงภัยนี้ไปให้กับบริษัทประกันภัยโดยยอมเสียเบี้ยประกันภัยจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นเงินจำนวนน้อยกว่าความเสียหายที่ตนอาจได้รับจากภัยนั้น แต่บริษัทประกันภัยทั้งหลายไม่สามารถรับประกันภัยทรัพย์สินที่มีจำนวนเงินเอาประกันภัยสูงได้หมด เนื่องจากบริษัทประกันภัยมีขีดความสามารถจำกัดในการรับเสี่ยงภัย เพราะมีกฎหมายควบคุมให้รับประกันภัยได้ตามที่รัฐกำหนดไว้หรืออาจเกิดจากนโยบายการบริหารการเสี่ยงภัยของบริษัทประกันภัยนั่นเอง ทำให้บริษัทประกันภัยไม่สามารถรับเสี่ยงภัยขนาดใหญ่ หรือภัยที่มีความเสี่ยงสูงได้ทั้งหมด เช่น เมื่อวันจันทร์ที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2536 อาคารซึ่งทำเป็นโรงงานผลิตตุ๊กตา ของบริษัท เคเดอร์ อินดัสเตียล จำกัด (Kader Industrial Co., Ltd) ประสบเหตุอัคคีภัย ก่อความเสียหายให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินเป็นเงินจำนวนหลายพันล้านบาทหากบริษัทประกันภัยใดบริษัทหนึ่งได้รับประกันวินาศภัยอาคารหลังนี้ไว้บริษัทนั้นอาจต้องประสบปัญหาการชดเชยค่าสินไหมทดแทนถึงกับล้มละลายก็ได้ ดังนั้น บริษัทประกันภัยจึงต้องประกันภัยความเสี่ยงภัยในวงเงินที่เกินความสามารถที่ตนจะรับไว้ได้ออกไปยังบริษัทประกันภัยรายอื่น ๆ ทั้งที่เป็นบริษัทประกันภัยภายในประเทศหรือบริษัทประกันภัยต่างประเทศ วิธีการนี้เราเรียกว่า "การประกันภัยต่อ"

การประกันภัยต่อ จะเป็นหลักประกันทำให้บริษัทอุ่นใจได้ว่า เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นตามกรมธรรม์ประกันภัย บริษัทประกันภัยจะมีเงินชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เอาประกันภัยได้แน่นอน เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของบริษัท

ประกันภัย การประกันภัยต่อจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาธุรกิจประกันภัยให้เจริญก้าวหน้าและมั่นคง

การประกันภัยต่อ มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและธุรกิจประกันภัยเป็นอย่างมาก รัฐจึงต้องเข้ามาควบคุม กำกับดูแล และส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยต่อ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเกิดประโยชน์ต่อบริษัทประกันภัยภายในประเทศ โดยการกำหนดบทบัญญัติรับรองการประกอบธุรกิจประกันภัยต่อ และให้อำนาจอธิบดีกรมการประกันภัยกำหนดวิธีการในการออกประกาศควบคุมธุรกิจประกันภัยต่อไว้ในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535

เนื่องจากบทบัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัยต่อในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการประกันชีวิต พ.ศ. 2535 เป็นเพียงบทบัญญัติที่รัฐกำหนดขึ้น เพื่อรับรองการประกอบธุรกิจประกันภัยต่อของบริษัทประกันภัยเท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดความสัมพันธ์ทางกฎหมายของคู่สัญญา หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาหรือหลักกฎหมายที่บังคับกับสัญญาประกันภัยต่อตลอดจนสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ อันเกิดขึ้นจากการเข้าทำสัญญาประกันภัยต่อ ดังนั้นหากเกิดปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกันภัยต่อแล้ว จะนำหลักกฎหมายในเรื่องมาอ้างบังคับได้บ้าง กฎหมายดังกล่าวสอดคล้องเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

อนึ่ง ธุรกิจประกันภัยต่อในประเทศ เป็นธุรกิจประกันภัยต่อส่งออก (Outward Reinsurance Treaty) เสียเป็นส่วนใหญ มีการเอาประกันภัยต่อมากกว่าการรับประกันภัยต่อบริษัทประกันภัยในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งในทางปฏิบัติ ปรากฏว่าบริษัทผู้รับประกันภัยต่อภายในประเทศเสียเปรียบบริษัทผู้รับประกันภัยต่อต่างประเทศในการประกอบธุรกิจประกันภัยต่อ เพราะกฎหมายที่ใช้ควบคุมการประกันภัยต่อควบคุมเฉพาะบริษัทประกันภัยและนายหน้าประกันภัยต่อที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันภัยในประเทศเท่านั้น ทำให้ผู้รับประกันภัยต่อและนายหน้าประกันภัยต่อที่ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศ แต่มารับประกันภัยต่อในประเทศ ไม่อยู่ในความควบคุมของรัฐ ทำให้ผู้รับประกันภัยต่อภายในประเทศเสียเปรียบผู้รับประกันภัยต่อต่างประเทศ ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษากฎหมายต่าง ๆ ที่รัฐ

ใช้ควบคุมหรือกำกับดูแลนั้น ช่วยส่งเสริมให้มีการเอาประกันภัยต่อในประเทศ และกำกับดูแล ผู้รับประกันภัยต่อต่างประเทศเพียงพอหรือไม่อย่างไร เพื่อหาแนวทางและวิธีการแก้ไข รวมทั้งศึกษาการควบคุมการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยต่อว่ามีวิธีการควบคุมนายหน้าประกันภัยต่อเช่นไร อันจะทำให้นายหน้าประกันภัยต่อ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในธุรกิจประกันภัยอย่างแท้จริง และมีความเป็นอิสระในการประกอบวิชาชีพนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ คือ

- 1) เพื่อศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์หาหลักกฎหมายที่เข้ากับสัญญาประกันภัยต่อ
- 2) เพื่อศึกษานิติสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องงานการทำสัญญาประกันภัยต่อว่ามีความผูกพันทางกฎหมายอันก่อให้เกิดสิทธิหน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อกันอย่างไรบ้าง
- 3) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุม กำกับดูแลธุรกิจประกันภัยต่อ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาธุรกิจประกันภัยต่อ
- 4) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการช่วยส่งเสริมธุรกิจประกันภัยต่อให้มั่นคง และวิธีการสนับสนุนให้มีการเอาประกันภัยต่อในประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ถึงนิติสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องงานสัญญาประกันภัยต่อ อันได้แก่ ผู้เอาประกันภัยต่อ และผู้รับประกันภัยต่อ รวมทั้งนายหน้าประกันภัยต่อ นายหน้าประกันภัยต่อช่วง และวิเคราะห์ถึงหลักกฎหมายที่เข้าบังคับกับการประกันภัยต่อ ธรรมเนียมปฏิบัติในธุรกิจประกันภัยต่อ (Custom Reinsurance) อายุความในการฟ้องร้องบังคับคดี รวมทั้งมุ่งศึกษา

พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ในส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจประกันภัยต่อ รวมทั้งการกำกับ ดูแล และส่งเสริมธุรกิจประกันภัยต่อโดยรัฐ

สมมติฐานและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สมมติฐาน

กฎหมายประกันภัยของไทย ควรจะมีบทบัญญัติหลักกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยต่อ และรัฐควรมีมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลบริษัทผู้รับประกันภัยต่างประเทศรวมทั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อันช่วยส่งเสริมธุรกิจประกันภัยต่อเพื่อให้ธุรกิจประกันภัยต่อมีความมั่นคง อดทนจนถึงประโยชน์ของบริษัทประกันภัยในประเทศเป็นหลัก

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 1) หลักเสรีภาพในการทำสัญญา
- 2) หลักการประกันภัย
- 3) หลักการประกันภัยต่อ และประเพณีปฏิบัติ
- 4) หลักนายหน้าประกันภัย
- 5) หลักนายหน้าประกันภัยต่อ
- 6) หลักการควบคุม กำกับ ดูแลของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยวิทยานิพนธ์ใช้วิธีการค้นคว้า และรวบรวมข้อมูล โดยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) คือศึกษาจากตำรา ภูมิหมายเหตุธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศเกี่ยวกับการประกันภัยต่อ ทั้งที่เป็นเอกสารภาษาไทยและต่างประเทศ และเอกสารของส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กรมการประกันภัย สำหรับการศึกษานี้จะใช้วิธี Descriptive and Analytical method คือ การพรรณนาและการวิเคราะห์โดยรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ แล้วจะทำการวิเคราะห์หลักเกณฑ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เพียงพอหรือไม่ มีข้อบกพร่องควรแก้ไขเพิ่มเติมอย่างไรสมควรที่จะบัญญัติกฎหมายประกันภัยต่อโดยเฉพาะหรือไม่ ทั้งในส่วนที่เป็นกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชน พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขบทกฎหมายที่ยังบกพร่องอยู่ และแนวทางการบัญญัติกฎหมายออกมาบังคับแก่การประกันภัยต่อนี้โดยตรง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ คือ

- 1) ส่งเสริมให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัยและนักกฎหมาย เข้าใจบทบาทและความสำคัญของธุรกิจประกันภัยต่อ รวมทั้งทราบถึงนิติสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องในสัญญาประกันภัยต่อและกฎหมายที่ใช้บังคับอย่างชัดเจน
- 2) เพื่อให้หน่วยงานของรัฐตระหนักถึงความสำคัญของธุรกิจประกันภัยต่อ และหามาตรการที่จะรักษาความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่คู่สัญญา และส่งเสริมธุรกิจประกันภัยต่ออย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) เพื่อให้รัฐตระหนักถึงความสำคัญของการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัยต่อ เช่น พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ประกาศนายทะเบียนเกี่ยวกับการประกันภัยต่อ